

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Борислав Попов**, член на научно жури,
за дисертационен труд за придобиването на образователната и
научната степен „Доктор” в научната специалност: 05.04.17
(Български език) по професионално направление 2.1. (Филология)
Автор на дисертационния труд: **Наделина Валериева Ивова**
Тема на дисертационния труд: **Етимологичната фигура в
българския език**

1. Актуалност на разработвания проблем. Въпреки редицата изследвания върху етимологичната фигура в световната лингвистична литература, във фолклора на славяни и балти тя е сравнително слабо проучена. И макар в българската лингвистика някои автори да са се занимавали с това многопластово и сложно явление, липсва цялостно типологично проучване върху различните аспекти от същността му и върху неговия формулен характер. Затова настоящият труд е не само актуален със своята тематика, но е и изключително ценен като принос в българистиката, славистиката и индоевропеистиката. За подходящо избраната тема трябва да се изтъкне и приносът на научния ръководител на докторантката.

2. Съдържание на дисертационния труд. Представеното изследване съдържа: Увод; две глави, в които са събрани основните теоретични концепции; три глави, които представляват изложението в три аспекта (съотв. синтактични, семантични и етимологични паралели; синтактични и стилистични особености при употребата на етимологичната фигура в българския фолклор); Изводи; Библиография; Приложения.

3. Библиографска осведоменост по проучвания проблем. В своята разработка, надхвърляща обема от 300 страници,

докторантката Наделина Ивова е използвала изключително богата палитра от изследвания не само от различни области на езикознанието, но и от сферата на фолклористиката, етнологията, културологията, митологията, литературознанието и др. Боравейки с над 380 библиографски източника, тя впечатлява както със своята добра осведоменост по проучвания проблем, така и с умението си адекватно да прилага необходимите за конкретния случай данни, без да се изгуби в морето от информация.

4. Методология на изследването. С оглед на сложността и комплексността в методологията на различните езикови равнища при разработването на темата за етимологичната фигура, прави впечатление и качественият максимализъм в работата на авторката – той се проявява както в многоаспектността, така и в дълбочината на анализа, към който е приведен сравнителен материал от различни индоевропейски езици. Освен съпоставка с другите славянски и с балтийските езици, системно е анализиран материал и от редица по-древни поетични традиции (хетска, ведийска, авестийска, гръцка, латинска, арменска, келтска, готска и др.). За дълбочината на диахронното изследване спомага и вкусът на Н. Ивова към етимологичните реконструкции, а погледът ѝ към някои миторитуални архетипове открехва дверите на проучването и към първопричината и мотивацията за възникването на етимологичната фигура като сакрална формула.

5. Научни приноси на дисертационния труд. При изброяването на своите приноси докторантката е подхождала твърде скромно и е посочила само седем на брой. Мисля, че основните приноси на нейния труд са значително повече, но тук ще скицирам само няколко от най-значимите според мене:

5. 1. Изясняване на понятието и термина *етимологична фигура*, както и разграничаването му от други фигури, основани на кореновата редупликация (парономасия, политот и др.).
5. 2. Създаване на първата детайлна класификация на етимологичните съчетания, основана на техните синтактични и семантични модели и на стилистичните им особености.
5. 3. Доказване на общия произход на част от българските етимологични фигури с този на етимологични фигури от поетичните традиции на другите славяни и на балтите, а също и с конструкции от по-ранни индоевропейски поетични традиции, въз основа на диахронни и синхронни семантични, етимологични и синтактични съпоставки.
5. 4. Реконструиране на корпус от общославянски поетични формули, което е свидетелство за общославянски морфосинтактични и словообразователни тенденции.
5. 5. Установяване на типове текстови фрагменти, в които етимологичната фигура се е използвала за концептуализация и като мнемотехническо средство чрез реконструкция на тяхната функция и ролята им в старите безписмени общества.
5. 6. Установяването (в Заключение и в Приложенията) на процентните и числовите параметри при съпоставката на българската етимологична фигура с формули от други славянски и индоевропейски традиции, както и определянето на такива параметри за продуктивността при основните синтактични реализации на етимологичната фигура в българския фолклор.

6. Практическа значимост на дисертацията. От една страна, достигнатите в разработката резултати обогатяват и дават основа за нови изследвания в областта на: лингвистичната типология, сравнителната граматика на славянските езици, сравнителната

балтославянска фолклорна поетика и пр. От друга страна, ако едно изследване вдъхновява друго, то настоящият труд може да се превърне в основа за друга мащабна разработка, чиято посока само е загатната тук. Споменатите бегло отпратки към някои индоевропейски митологеми, макар и да не са подложени на дълбок анализ в дисертацията, могат да се превърнат в плодотворен опит за цялостна реконструкция на древни индоевропейски миторитуални архетипове и модели, както и на свързаните с тях ритуално-митологични текстове, чрез сглобяване на фрагментите от пъзела на общите индоевропейски поетични формули, вкл. и на сакралните етимологични фигури.

7. Публикации по темата на дисертационния труд.

Публикациите и участията в научни форуми (по темата на дисертацията) са достатъчно по брой (6) и по обем, като две от тях са в чужбина. Обхващат всички най-съществени проблеми в работата и представят научната стойност на резултатите.

8. Критични бележки и препоръки.

8. 1. Покрай богатството от използвана литература, не навсякъде (и особено в първите две теоретични глави) може ясно да се разграничи кои разсъждения са на докторантката и кои на други автори. В редица случаи нейните идеи се губят сред тези на множеството цитирани изследователи. Така напр., на стр. 39 (гл. 1) не става ясно кой е авторът на представеното определение за етимологична фигура – Наделина Ивова или Калвърт Уоткинс.

8. 2. Не бих се присъединил към твърдението на авторката, че примери от типа на *кавал свири*, *кале правеше*, *слана попарила* и др., посочени под № 2, 3, 4, 6, 8, 11, 12 и 13 (от стр. 41 – 43, гл. 1), са резултат от лексикално преобразуване на етимологична фигура от типа съотв. на *свирка свири*, *град градеше*, *слана слани* и пр. Тук за

замяна на субстантивен или глаголен елемент от състава на фигурата може да се говори само хипотетично. Разгледаните примери едва ли имат формулен характер – те отразяват обичайни (дори не и ритуални) действия от бита и представляват общоупотребими стандартни съчетания, често срещани не само в поетичните, но и в профанните пластове на езика.

8. 3. По отношение на описаните обреди за дъжд (стр. 73, гл. 3) бих препоръчал, паралелно с примерите от Дж. Фрейзър, да се разгледа много по-богатият етнографски материал от Балканите (български, румънски и пр.) по въпроса.

8. 4. В работата има някои неточности при библиографските данни, които следва да се коригират.

9. Заключение. Предложеният дисертационен труд е едно сложно и многоаспектно изследване с висока научна стойност върху важен проблем, отнасящ се не само до българския, но и до други славянски и индоевропейски езици. Той е изпълнен задълбочено, на високо научно равнище, с подходящи комплексни научни методи и съдържа изключително ценни приноси за лингвистичната теория и практика.

Затова с пълна убеденост препоръчвам да се присъди образователната и научна степен **доктор** на Наделина Валериева Ивова.

Изготвил становището:

20. 05. 2017 г.

(доц. д-р Борислав Попов)